בשער קשר

דברים על דבר (1996–1925)

דבר
עתון פועלי ארץ ישראל
DAVAR
Palestine Labour Daily
Tel-Aviv, Palestine.
מן התוכן:

מערכת **דבר** ביום הראשון להופעתו 1.6.1925 מימין לשמאל: זלמן שז"ר, ברל כצנלסון, משה שרת

דבר קיבל את שמו מחיים נחמן ביאליק. מייסדו ועורכו הראשון היה ברל כצנלסון. משה שרת, אז שרתוק, היה מזכיר המערכת הראשון. לצידם עמדו משה ביילינסון, זלמן שז"ר (רובשוב), שאול אביגדור (מאירוב), דב סדן (שטוק) ורבים אחרים שבכתיבתם ובהגותם הטביעו חותמם על תרבות החיים ומכלול המעשה של היישוב. הם לא היו עיתונאים מקצועיים. הם היו אנשי רוח, מהם מורי הוראה של דורם. צילום קבוצתי מן הימים הראשונים, המובא בעמוד זה, תלוי על קיר חדר עבודתי, ולא אחת חברי ואני מביטים בו ברגשות מעורבים של גאווה ואשמה, ובתחושה חריפה של אחריות מיוחדת.

ברל כצנלסון הקים עיתון להסתדרות, אבל לא עיתון מטעמה. יותר משביקש להסביר את המעשים, הוא ביקש להנחותם, והעושים לא ערערו על סמכותו המוסרית והרעיונית. גם הקוראים לא היו קוראים בלבד. הם היו שותפים – ללבטים, ללהט, לכיסופים ולעמדות שמצאו מעל דפי העיתון.

ברל וחבורת האריות שגייס עשו עיתון חובבני כלשהו. עם זאת, אף שבאותם הימים עדיין לא השתמשו במונח אמצעי תקשורת, **דבר** היה אמצעי תקשורת אדיר עוצמה. עיתון שיצר את הקשר בין היחיד לכלל; בין חבורות קטנות, מרוחקות ומבודדות, למציאות החברתית הכללית היוזמת. עיתון שדאג לא רק לעדכן את קוראיו במידע על המתרחש, אלא גם העניק להם דרכי התבוננות, עורר אותם לחשוב, להסיק מסקנות, לגבש דעה; עיתון שאינו רק ספק שירותים מרוחק ובלתי־מעורב, אלא נוגע בחייהם ובבעיותיהם ובחלומותיהם של קוראיו.

אבל גם עיתון כזה הוא קודם כל עיתון שדפיו נושאים עדות להיסטוריה, הנפלאה והאכזרית, היזומה והנגזרת, היסטוריה בהתהוותה היום־יומית, הקמעונאית – לא תמיד מדויקת ולעולם לא מלאה, אך מכוח הרצף והגיוון הוא הופך עזר נאמן לחוקר ואוצר בלום להדיוט...

עיתון משקף היסטוריה בהתהוותה, אך קני־המידה שלו אינם היסטוריים. קצובת התדירות של הופעתו מכתיבה קריטריונים המקפחים לעתים משקלן של התפתחויות בעלות השפעה־של־קבע, ומנפחים ערכם של אירועים בעלי משמעות חולפת. שיקולים מקצועיים, של בלעדיות, ותחרות וגירוי, משבשים אף הם פרופורציות של חשיבות. ואולי דווקא בדרך א־היסטורית זאת מלמד עיתון על תקופתו ועל חברת ההתייחסות שלו יותר משמלמד מחקר מדוד ומשוקלל. במזיגה השרירותית הזאת של עיקר וטפל, של גדולות וזוטות, טמון גם קסמו המרגש, שבאורח פרדוקסאלי מעניק לנו במבט לאחור את חוש הפרופורציה שהוא שולל מאתנו במדידה יומית.

(**דבר**, יוני 1985)

חנה צור

(2003-1924)
עורכת **דבר** (1970-1990).

נעמי שמר

דבר

אני מאמינה לדברי שמרגיל בשנות השלושים
ושמלה הראשונה שרצה שיהיו לה היתה
דבר
לה קראנו אותה בטהרה
כשמגבון מונח על כתפי הילדה של אבא
ומלה נוגעת בדקה:
בקבוים בתרבות החיים נפסקים.
ועם הלבים לעות -
הילדה שרוקה להפעת הים
ואמר לבני הקול רם
שלא לפעיר את ההורים
ואז אמא או אבא מתעוררים ל דבר
ובדמיום, מה לעשות, האמצע.
כמן כך תלמי, והסוף שנת השבעים
ושמות בחבית נמנעת של דבר
והיה לי אור שקראתי לו
שם שפת:
אולם נושאי לה הפך הבעת על פיו
(בשנת אל)
הקשה איך הנשמה לו את שרון
ויין הלשם והסער נבים עליו בצלל
(שלו לומר מלה על הבדד)
בבא ימים יפים היו מיוחבים בשבש
אבל בשמיבה מבה
הייו מבלל בחבריה
הוא מבשר כיוון על-פי מעשה הבעת
הבנבים הקראים לו "הפנבך"
אבל לה לו לעמדי בך
כי תל מחבת לה יושב פלט את הבדו
מבמיד אומה לעת
יש מה בעמיד לבית
שמעבה עמוק לעבה.

דבר

אני מאמינה בדבר שנולד בשנות השלושים
ושמלה הראשונה שרצו לקיים
היתה
דבר
לה קראנו אותה בטהרה
כשמגבון מונח על כתפי הילדה של אבא
ומלה נוגעת בדקה:
בקבוים בתרבות החיים נפסקים.
ועם הלבים לעות -
הילדה שרוקה להפעת הים
ואמר לבני הקול רם
שלא לפעיר את ההורים
ואז אמא או אבא מתעוררים ל דבר
ובדמיום, מה לעשות, האמצע.
כמן כך תלמי, והסוף שנת השבעים
ונשמות בחבית נמנעת של דבר
והיה לי אור שקראתי לו
שם שפת:
אולם נושאי לה הפך הבעת על פיו
(בשנת אל)
הקשה איך הנשמה לו את שרון
ויין הלשם והסער נבים עליו בצלל
(שלו לומר מלה על הבדד)
בבא ימים יפים היו מיוחבים בשבש
אבל בשמיבה מבה
הייו מבלל בחבריה
הוא מבשר כיוון על-פי מעשה הבעת
הבנבים הקראים לו "הפנבך"
אבל לה לו לעמדי בך
כי תל מחבת לה יושב פלט את הבדו
מבמיד אומה לעת
יש מה בעמיד לבית
שמעבה עמוק לעבה.

דבר

ולמה בחרתי ב דבר?
מספרי כמה סיבות:
אלף - מספרי הנפלאה
בית - מספרי שלי המבה הדרך
הטובה הזאת
לבוא לאמאי על שבוע
(ובאמת כבר לא היה בין החיים)
מגל - בלוקא משהם שבדמה
כי לא רצים הם קוראים דבר
מקרה בן הביני הפלוקה המוכלת הזו,
הרגשתי כמו פתרון הפיאנו-בר שלה,
היה בלף.
עכשיו
מדברים על סגירה
ובדרשה בין
איני שהה מוכנת לסוף, לזו סופה.
אולי: אין דבר, טוב למות בעד ארצנו
ואולי: אין דבר אחר שלם מלב שנור
אולי: אין דבר הרשע בפני הרצון
עכבו שלומה,
אומר רק זאת:
לו היית עברית בלשלב
היית קונה הום את דבר
ומרשה ממנו אבר הרימון
הטוב הזה בעולם.
אין ספק שאהבה מתה לו על ההונות
ומבנה לבבו את הטלוויזיה
ומכלים את הבנו על קול המוסיקה
ומתמרר.
אבל
אולי להתרגש:
אולי הנוף הזה עוד יתפתח
להיות - דבר
שהיה הנכון
ושמשיך
לבוגרים.

דבר

דברים שכתבה נעמי שמר בכתב ידה במלאת 70 שנה לדבר (© הזכויות שמורות לאקו"ם ולמחברת)